

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ НАПОВНЕННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ (НА ПРИКЛАДІ М. РІВНОГО)

к.е.н. Якимчук А.Ю.,
Шевчук І.П.

Національний університет водного господарства і природокористування, м. Рівне (Україна)

Місцеві бюджети залишаються й сьогодні найважливішою складовою фінансової основи місцевого самоврядування.

Метою є обґрунтування шляхів підвищення ролі органів місцевого самоврядування у процесі формування та використання коштів місцевого бюджету.

Ефективне задоволення потреб населення залежить від фінансової самодостатності території. Основою фінансової автономії органів місцевого управління є місцеві бюджети, які використовуються для регулювання господарських процесів, розвитку культури і освіти, унормування та врівноваження соціальних конфліктів, працевлаштування громадян та вирішення інших проблем.

Наявність місцевих бюджетів закріплює економічну самостійність місцевих органів самоврядування, що передбачено Конституцією та Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.97 р., активізує господарську діяльність, дозволяє їм розвивати інфраструктуру на підвідомчій території, розширювати економічний потенціал регіону, виявляти і використовувати резерви фінансових ресурсів [2,3].

Місцеві бюджети складаються із загального та спеціального фондів. До складу видатків загального фонду входить резервний фонд, який не повинен перевищувати одного відсотка обсягу видатків загального фонду. Складовою частиною спеціального фонду є бюджет розвитку, який передбачає конкретні джерела формування та напрями, за якими можуть витратитися його кошти.

Згідно з Бюджетним кодексом України, дохідна частина бюджету формується за рахунок власних коштів місцевих бюджетів шляхом податкових, неподаткових надходжень, інших надходжень та офіційних трансфертів. Щодо видатків місцевого бюджету, то ними виступають економічні відносини, що виникають у зв'язку з фінансуванням власних і делегованих повноважень місцевих органів влади [1].

На основі офіційних статистичних документів, наданих виконавчим комітетом Рівненської міської ради, Обласним управлінням статистики у Рівненській області було здійснено аналіз основних джерел наповнення та напрямів фінансування із місцевого бюджету на прикладі м. Рівного.

Розглядаючи доходи м. Рівного, ми бачимо, що впродовж 2010-2014 рр. Спостерігається тенденція до зростання. Так, у 2010 р. загальна сума бюджетних коштів міста становила близько 304,5 млн. грн., а у 2014 р. – 657,8 млн. грн., тобто збільшилася у абсолютному значенні на 53,2 млн. грн., що становить у відносному вираженні 108,8 % [3].

Як показує проведений економічний аналіз у розрізі джерел надходжень до бюджету м. Рівного спостерігається така тенденція. Левову частку у сумарних надходженнях бюджету становлять податкові надходження (73,4 % у 2014 р., 49,3 % у 2013 р., 52,2 % у 2012 р., 54,1 % у 2011 р. та відповідно 54,3 % 2010р.) та офіційні трансферти, що склали у 2014 р. 19,8 %, у 2013 р. 46,3 %, у 2012 р. 43,2 %, у 2011 р. 39,4 % та у 2010 р. 38,2 %. Це свідчить про значну залежність бюджету м. Рівного від загальнодержавного бюджету (бюджету вищого рівня).

За результатами даного дослідження було розроблено основні напрями удосконалення формування і використання бюджетних коштів на основі закордонного досвіду [7]. Основними серед них є такі:

1) забезпечення самостійності міського бюджету (У Швеції, Швейцарії, Іспанії, Франції кожен рівень влади має власний бюджет, що не включається до бюджету вищого рівня);

2) створення ефективної системи позабюджетних фондів обласного бюджету (Польща, США, Канада, Нідерланди створюють такі фонди з метою вирішення соціальних і економічних проблем);

3) удосконалення процесу місцевого оподаткування (у Франції, США ставки місцевих податків визначають муніципалітети самостійно);

4) удосконалення системи муніципальних платежів (у США муніципальні послуги забезпечують приватні фірми і компанії, в Австрії такі підприємства перебувають у власності общин);

5) удосконалення системи використання бюджетних трансфертів (у ФРН трансферти надаються на фінансове вирівнювання, допомогу з обслуговуванням боргів, соціальні послуги, добробут молоді, утримання доріг, шкіл);

6) адаптація регіональної фінансової політики до європейського рівня на основі досвіду країн Європейського Союзу;

7) застосування досвіду щодо фінансового вирівнювання (у Швеції, ФРН, Японії, Франції основними формами вирівнювання є вертикальне, горизонтальне, вирівнювання доходів місцевих органів влади, вирівнювання видатків);

8) покращання механізмів місцевого фінансового планування (ФРН, США, Франція в основу бюджетного сподарства заклали п'ятирічне фінансове планування з обґрунтуванням усіх напрямів капіталовкладень);

9) вдосконалення системи касового виконання бюджету (органами місцевого самоврядування Польщі, Австрії, ФРН, США, Франції самостійно визначають умови касового виконання).

Отже, місцеві бюджети – визначальна ланка місцевих фінансів. У них зосереджено понад 80 % від усіх фінансових ресурсів, що перебувають у розпорядженні місцевого самоврядування. Водночас місцеві бюджети – важливий і складний елемент бюджетної системи кожної держави. Питання їх побудови, ефективного використання у фінансовому механізмі держави завжди привертають уваги науковців і фінансистів. Місцеві бюджети перетворилися на основне джерело фінансових ресурсів, необхідних органам місцевого самоврядування для виконання покладених на них функцій відповідно до чинного в державі розподілу повноважень між рівнями і гілками влади.

У роботі розроблено напрями удосконалення формування і використання бюджетних коштів. Основними серед них є такі: забезпечення самостійності міського бюджету; створення ефективної системи позабюджетних фондів обласного бюджету; удосконалення процесу місцевого оподаткування; удосконалення системи муніципальних платежів; удосконалення системи використання бюджетних трансфертів; адаптація регіональної фінансової політики до європейського рівня на основі досвіду країн Європейського Союзу; застосування досвіду щодо фінансового вирівнювання; покращання механізмів місцевого фінансового планування; вдосконалення системи касового виконання обласного бюджету.

1. Бюджетний кодекс України: Відомості Верховної Ради України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI.
2. Конституція України: Відомості Верховної Ради України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР.
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР.
4. Бадида М. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів бюджету міста / М. Бадида // Ринок цінних паперів України. – 2007. – № 11–12. – с. 35–41.
5. Бліщук К.М. Державні та місцеві фінанси. Бюджетний процес: Навч. посіб. / К.М. Бліщук, Л.Р. Михайлишин. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2010. - 176 с.
6. Ворона П.В. Механізми впливу органів місцевого самоврядування на соціально-економічний розвиток регіону / П.В. Ворона // Теорія та практика державного управління. – 2012. - №2. – с. 7-14.
7. Миронова Т.Л. Управління розвитком регіону: Навч. посіб. / Т.Л. Миронова, Добровольська О.П., Процай А.Ф., Колодій С.Ю. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 328 с.
8. Остріщенко Ю. В. Підвищення фінансової самостійності місцевих бюджетів у контексті децентралізації державної влади / Ю.В. Остріщенко // Наукові праці НДФІ. – 2008. – № 4 (45). – с. 55–63.

9. Шевчук Н.Ю. Структура видатків місцевих бюджетів України та особливості їх побудови / Н.Ю. Шевчук // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 5 (83). – с. 202–207.

Якимчук, А.Ю. Державне управління процесом наповнення місцевих бюджетів (на прикладі м. Рівного) [Текст] / А.Ю. Якимчук, І.П. Шевчук // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції імені проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 27 травня 2015 р. / За заг. ред.: О.В. Прокопенко, М.М. Петрушенка. - Суми : СумДУ, 2015. - С. 462-464.